

та професійної діяльності, оскільки створюється ситуація, у якій студенти отримують можливість самостійного «конструювання» власних знань, навичок та вмінь, причому це досягається таким чином, що набуті знання, навички та вміння з самого початку формуються для обслуговування суто професійного спілкування англійською мовою і покращують та розширюють інформаційну основу для такого спілкування; допомагає студентам підготуватися до діяльності в міжнародному середовищі, мати можливість отримати міжнародний диплом та покращити власне портфоліо. Все це забезпечує оптимізацію реалізації цілей навчання іноземної мови для спеціального застосування в медичних вишах.

Проблему відбору навчального матеріалу та визначення змісту навчання відображено у працях О. Биконі, І. Бім, Н. Бориско, Н. Єлухиної, Є. Мусницької, Н. Жданової, Л. Личко, Р. Мильруда, О. Носонович, В. Скалкіна, О. Тарнопольського, які складають теоретичне підґрунтя для вирішення поставлених завдань.

Відбір інформаційного матеріалу здійснювався згідно загальних вимог, що висуваються до відбору навчального матеріалу з урахуванням специфіки навчання іноземної мови для спеціального вжитку, а саме:

- відповідність цілям і завданням загального курсу фахової (медичної) англійської мови;
- забезпечення повноцінного міжкультурного ділового спілкування в рамках відібраного матеріалу;
- відповідність комунікативним потребам, інтелектуальному рівню та інтересам майбутнього лікаря в англійськомовному спілкуванні.

Також, у визначенні складу змісту навчання доцільно виходити з того, що робота з ним має охоплювати все, що повинно бути сформовано у студентів і що вони повинні засвоїти до кінця курсу.

Отже, у вищому навчальному закладі медичного профілю відбір змісту навчання рекомендують проводити спочатку згідно комунікативного аспекту (відбір тематики та ситуацій, сфер і ролей спілкування), потім – лінгвістичного аспекту (відбір навчальних аудіотекстів та певного лексичного, граматичного матеріалу згідно з цілями навчання і адаптований до його умов); мовленнєві зразки діалогічного висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вадаська С.В. Особливості викладання іноземної мови професійного спрямування. VII Міжнародна науково-практична конференція. Національний технічний університет України «КПІ», 2013. С. 37–46.
2. Наказ міністерства освіти і науки України від 01.06.2018 № 570 «Про затвердження типової освітньої програми профільної середньої освіти закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти».
3. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін. Київ: Ленвіт, 2005. 119 с.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Київ, 2020.

УДК 378.016:811.161.2:028.1

Т.В. Савицька, В.І. Владимірова
Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна
КРИТИЧНЕ ЧИТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК
ІНОЗЕМНОЇ

У статті проаналізовано дослідження щодо розвитку критичного мислення та його впливу на традиційний процес пізнання здобувача освіти. Узагальнено умови, які необхідно враховувати викладачеві, щоб стимулювати критичне мислення студентів. Обґрунтовано доцільність використання критичного читання на заняттях

української мови як іноземної. Наведено деякі технології та їхній вплив на розвиток комунікативних навичок іноземних студентів першого року навчання.

Ключові слова: здобувач освіти, критичне мислення, інтерактивні технології, критичне читання.

The article analyzes research on the development of critical thinking and its impact on the traditional process of cognition of the applicant. The conditions that the teacher needs to take into account in order to stimulate the critical thinking of students are summarized. The expediency of using critical reading in the classroom of the Ukrainian language as a foreign language is substantiated. Some critical reading technologies and their impact on the development of communication skills of foreign students of the first year of study are given.

Key words: applicant, critical thinking, interactive technologies, critical reading.

Зміна українських освітніх орієнтирів на розвиток здобувачів освіти як особистостей потребує трансформацій системи сучасної вищої освіти щодо формування інтелектуального потенціалу й створення умов для постійного самовдосконалення. Майбутні фахівці, готові до прийняття цікавих нестандартних рішень, сьогодні – студенти ЗВО.

Можливість отримувати інформацію з різних джерел як полегшує життя сучасної людини, так і ускладнює його, оскільки потребує серйозних аналітичних можливостей обробляти інформацію. Наразі актуальним є питання розвитку критичного мислення, завдяки якому у традиційному процесі пізнання розкривається індивідуальність, формується особистість, готова вистояти й перемагати в умовах інформаційного суспільства.

Упровадження технологій особистісно орієнтованого навчання є передумовою організації активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти: нестандартна, творча робота викликає їхній інтерес до знань і сприяє емоційному, духовному й інтелектуальному розвитку. Певна кількість студентів не готова критично сприймати інформацію, перевіряти її правдивість і достовірність джерел, робити власні висновки, отже доцільно приділяти час формуванню вмінь студентів знаходити потрібну інформацію в різних джерелах, критично її переосмислювати, засвоювати базові знання.

Ідея розвитку критичного мислення, що виникла в США, стала одним із загальнонавчальних напрямів навчання й виховання у зарубіжній педагогіці і психології. Вивченню цієї проблеми присвячені дослідження як зарубіжних (Д. Брунер, М. Ліпман, Р. Пауль, Ч. Темпл, Д. Халперн, Дж. Гілфорд, К. Мередит), так і вітчизняних науковців (С. Терно, Б. Теплов, Н. Дайрі, О. Тягло, Т. Воропай, Д. Вількеєв, А. Федоров).

Сприйняття людиною навколишнього світу відбувається на двох рівнях. Інтуїтивне мислення характеризується швидкістю перебігу, мінімальною усвідомленістю, коли люди бачать лише один шлях розв'язання проблеми й не розглядають інші. Критичне мислення О. В. Тягло назвав «просунутою сучасною логікою» [4, с.34]. Воно дозволяє проаналізувати певну інформацію; усвідомлено сприймати навколишню дійсність; не бути підвладним соціально небезпечним стереотипам і упередженням; уміти прогнозувати наслідки своїх вчинків; самовдосконалюватися тощо. Критичне мислення є не окремою навичкою, а комплексом умінь, які формуються поступово, і є результатом щоденної кропіткої роботи. Критичне мислення властиве не кожній особистості. Цьому слід навчати поступово й системно.

Існує низка умов, які варто враховувати, щоб стимулювати критичне мислення: виділити час на вправи для розвитку критичного мислення; заохочувати висловлювання власних думок у будь-якій формі; стимулювати обмін думками й

виховувати повагу до ідей інших; підтримувати віру кожного; сприяти активному залученню студентів у процес навчання на партнерських засадах.

На початкових етапах навчання особливого значення набуває розвиток у студентів із зарубіжних країн критичного мислення на заняттях української мови як іноземної. Одним із видів інтерактивних технологій, спрямованих на формування незалежної позиції та здатності до самостійного прийняття рішень, є технології критичного читання й залучення до діалогу з текстом.

У вивченні іноземної мови саме критичне читання текстів є основним інструментом навчання й розвитку. На кожному етапі іноземний студент набуває навички, які готують його до подальшого опанування фаху. За нашими спостереженнями, на початковому етапі вивчення української мови як іноземної, студент вчиться читати, розуміючи текст, а не виконуючи вправи, зіставляючи літери і звуки. Пропоновані тексти мають містити цікаву, корисну інформацію, а не просто одиниці для опанування фонетичних і морфологічних правил. У іноземних студентів важливо сформувані бажання читати, отримуючи задоволення, тому робота з текстом має бути різноплановою [1, с.25].

Важливим елементом критичного читання є запитання. Читання – інструмент роздумів, а складання запитань – поштовх до глибшого аналізу тексту, його перечитування й розуміння. Розвиток аналітичного мислення залежить від складності поставлених запитань: чим більше інформації охоплює запитання, тим глибше аналіз. Завдання визначити правильну чи хибну ситуацію дозволяє оцінити рівень розуміння інформації. Завдання переказати текст з опорою на запитання гарантує нове звернення до першоджерела. Ефективним завданням є конструювання тексту з опертям на ключові слова. Виконання таких завдань уможливорює виявлення кмітливих, креативних студентів, у подальшій роботі з якими доцільно використовувати індивідуальні завдання підвищеної складності аби підтримувати їхній інтерес до навчання й сприяти подальшому розвитку.

До технологій критичного читання належать: «Читання в парах», яке сприяє оптимізації взаємодії слухачів, формуванню навичок ведення ефективного діалогу, толерантного захисту власної позиції; «Читання, щоб дізнатись», яке розвиває творчу уяву, прогностичні й аналітичні здібності, дозволяє висловлювати власне ставлення до змісту прочитаного, певних рис і вчинків героїв тексту. Засобами критичного читання вдається формувати толерантне сприйняття думок і переконань інших людей. Технологія «Запитаймо в автора» дозволяє побудувати коротке висловлювання на тему «Чим і чому цікавий цей текст?». Ефективним прийомом для розвитку зв'язного мовлення, потужним засобом формування критичної позиції і навичок самостійного мислення є «Лист авторові», який дозволяє, висловлюючись один за одним, продовжити незакінчене речення: «Коли я прочитав цей лист, я вирішив (я подумав, ... я зрозумів)». «Форум-театр», як технологія критичного читання, базується на принципах інтерактивної взаємодії й засобах театрального мистецтва. Під керівництвом викладача група студентів-акторів інсценує фрагменти тексту, а група студентів-глядачів ставить запитання, обговорює, критикує й аналізує побачене.

Розвиток навичок критичного читання сприяє формуванню у студентів комунікативних умінь ефективного спілкування, що є основною метою навчання української мови як іноземної. Легкість встановлення контакту; визначення бажаних результатів комунікації; підтримання розмови; навички синтонного спілкування; вміння слідувати правилам і нормам; усвідомлення соціальних і культурних відмінностей; вміння домовлятися; вибір необхідних каналів комунікації; активне слухання; вміння критично аналізувати повідомлення співрозмовника – фахово значимі комунікативні вміння майбутнього лікаря, що формуються під час занять, і

уможливляють виконання аналогічних завдань у реальному житті; підготують до командної роботи й сприйняття точки зору інших людей; допоможуть координувати ідеї багатьох осіб, знаходити консенсус і йти на компроміс.

Отже, впровадження стратегій критичного читання на заняттях української мови як іноземної є дієвою педагогічною технологією, що належить до інтерактивних методів навчання й сприяє оптимізації навчально-виховного процесу. Описані технології допомагають іноземним студентам вчитися правильно аналізувати отриману інформацію; формулювати власну думку; вчитися критично мислити; використовувати свої знання в подальшому навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богиня Л.В. Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності / Л.В. Богиня // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні – Полтава : УМСА, 2019.– С. 24–25.
2. Владимірова В. І. Комунікативна культура як прояв професійної культури сучасного викладача / В. І. Владимірова, О. М. Шевченко // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р. – Полтава, 2021. – С. 50–54.
3. Смульсон М. Л. Інтелектуальний саморозвиток у віртуальному освітньому середовищі: зміна парадигми / М. Л. Смульсон // Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання. – К. : Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Т.8. – Вип. 6. – С. 250–259.
4. Терно С.О. Світ критичного мислення: образ та мімікрія / С.О. Терно // Історія в сучасній школі. – 2012. - № 7-8. – С. 27–39.

УДК 378.096:3.08

Mateusz Szast

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska
ANALYSIS OF THE SOCIO-DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF KRAKOW
SINGLES PARTICIPATING IN THE RESEARCH

Presented subject matter is an analysis of the socio-demographic characteristics of the respondents participating in large studies on the functioning of contemporary singles in Kraków. Over six hundred people were tested in April 2021 by means of the diagnostic survey method as well as the CAWI online survey technique. The article presents the silhouette of a contemporary single from Kraków as well as its surroundings. It is remarkable for the reason that several commonly repeated assumptions concerning the functioning of singles can be observed, treating singles as sophisticated, conscious, assertive, decent earners as well as highly educated people.

Keywords: *singles, singles' features, loneliness*

Niniejszy tekst stanowi analizę cech społeczno-demograficznych respondentów uczestniczących w dużych badaniach w zakresie funkcjonowania współczesnych singli w Krakowie. Badaniom poddano ponad sześćset osób w kwietniu 2021 roku przy wykorzystaniu metody sondażu diagnostycznego i techniki ankiety internetowej CAWI. Tekst przybliży sylwetkę współczesnego singla z Krakowa i okolic. Jest to o tyle ciekawe, że możemy uchwycić pewnie powielane powszechnie założenia względem funkcjonowania singli traktując ich jako osoby dobrze wykształcone, świadome, asertywne, przyzwoicie zarabiające i legitymujące się wysokim wykształceniem.

Słowa kluczowe: *single, cechy singli, samotność*

Despite numerous methodological assumptions, social researchers become uncertain of the outcome of the conducted projects by them. In my case it became an issue likewise, as soon as I presented "young researchers" during the project entitled "Life preferences of contemporary singles" the essence and assumptions of scientific research at the request of the members of the "Apertum" Science Club. I noticed several remarkable features of the studied sample. Therefore, apart from obtaining a large quantity of data, i.e. responses to more than